

HANNU HUVINEN
Filosofian lisensiaatti

Maataloushistorian tila ja tulevaisuus

Merkityksestään huolimatta maataloushistoria ei ole itsenäinen oppiaine Suomen yliopistoissa. Muissa Euroopan maissa kuten Ruotsissa ja Tanskassa se sen sijaan on. Maatalous on perinteinen ammatti, johon sisältyy historia, kun se vain huomattaisiin Suomessakin. Ennen näin olikin.

Maataloushistorian pioneerina Suomessa toimi jo 1800-luvulla Gösta Grotenfelt, jonka väitöskirja *Det primitiva jordbrukets metoder i Finland under den historiska tiden* kuvasi vanhaa, primitiivistä maataloutta. Grotenfelt näki maatalouden murroksen primitiivisestä rationaaliseksi, mutta koetti säilyttää primitiivisen maatalouden kuvan jälkipolvelle ja keräsi sitä varten museoesineitä ympäri Suomea Mustialaan, jossa toimi opettajana. Sitten esineistä tuli runko Viikin maatalousmuseoon. Grotenfelt oli myös ahkera kirjoittaja ja toimi sittemmin Helsingin yliopiston maataloustiedekunnan maanviljelysopin professorina.

Seppo Simonen oli myös merkittävä maataloushistorian tutkija. Hänen akateeminen tutkimuksensa oli *Lypsykarjatalousvaltainen tuotantojärjestelmä Suomessa*. Simonen kirjoitti myös muita ansiokkaita teoksia, joista kirjoihin *Raivaajia ja Rakentajia Maatalouden historia* ja *Maatalouden vallankumous* hän sisällytti maataloushistoriaa. Simosella oli luistava kynä, ja hän toimi sittemmin *Yhteishyvä*-lehden päätoimittajana.

Merkittäviin maataloushistorian tutkijoihin kuului myös dos. Arvo M. Soininen, ja väestön suhteen akateemikko Eino Jutikkala, jonka klasinen *Suomen talonpojan historia* syntyi sodan aikana vuonna 1942. Myöhemmin siitä otettiin uusi painos, ja sen pohjalta laadittiin kansanomainen teos *Suomen talonpoika kautta aikojen*. Myös maataloustietelijöillä oli aikaisemmin tuntuma historiaan, kuten ennen muuta Hannes Gebhardilla ja myöhemmin professori K. U. Pihkalalla, joka kirjoitti myös *Hypoteekkiyhdistyksen historian*.

Maatalouden historian kirjoituksen 1990-luvun renessanssista tähän päivään

1990-luku oli maatalouden historian renessanssi. Silloin ilmestyivät Teppo Viholan *Leipäviljasta lypsykarjaan* ja Matti Peltosen *Talonpojat ja torpparit – Vuosisadan vaihteen maatalouskysymys Suomessa*. Näiden väitöskirjojen lisäksi ilmestyi useita lisensiaatintöitä sekä pro graduja. Pentti Viidan kynästä syntyi tutkimus *Suomen maatalous-tuotanto 1860–1960*. Hän kirjoitti vielä vanhoilla päivillään kirjan *Suomen talonpoika*, jossa kuvaa pelkistetysti maatalouden muutosta. Naisnäkökulman maataloushistoriaan toi Ann-Catrin Östman, joka kirjoitti kirjan *Mjölök och jord*.

Suomen maatalouden historia I–III ilmestyi kolmiosaisena laitoksena vuosina 2003–2004. Siinä oli ansioituneita kirjoittajia, jotka kuitenkin

loivat vain vähän uutta. Kirjasarja kuitenkin tarjoaa läpileikkauksen maataloushistorian tutkimuksesta, joskin se jää jälkeen muun muassa ruotsalaisesta viisiosaisesta teossarjasta *Svenska jordbrukets historia*. Ruotsin maataloushistoriasta on kirjoitettu myös englanniksi kirja *The History of Swedish agriculture*.

Suomen maataloushistorian jatkoksi Jari Niemelä kirjoitti kirjan *Talonpoika toimessaan*, joka on varsin ehyt, kansantajuinen kertomus viljelijäväestön elämästä aivan nykypäivään asti.

Metsähistoria on toisaalta lähellä maataloushistoriaa, mutta yhteistyöhön ei juuri ole päästy. Alalta on tullut enemmän akateemisia ja populaareja tutkimuksia kuin maataloudesta. Tieteellinen Metsähistorian seura on toiminut menestyksellisesti 20 vuotta Metsämiesten Säätiön tukemana.

Kansatieteessä on myös tarkasteltu maatalouden historian kehitystä. Vanhoja tekijöitä ovat olleet Kustaa Vilkuna ja Veikko Anttila ja viime aikoina etenkin Teppo Korhonen.

Kansainvälistyvä maatalouden historian tutkimuksemme

Maatalouden historia on ollut näihin päiviin saakka kansallista. FT Petri Talvitie on kuitenkin tehnyt avauksen Suomen maatalouden historian näkemisestä kansainvälisessä kontekstissa. Hän tutki isonjaon järjestämistä Suomessa vertailevasti Euroopan muihin maihin. Mannermaalla historiallinen keskustelu maatalouden vaiheista onkin ollut vilkasta.

Ruotsin maatalousyliopistossa (Sveriges lantbruksuniversitet) on Taloustieteen laitoksella oma agraarihistorian laitos (<http://www.agrarhistoria.se>) jonka esimies on professori Janken Myrdahl. Hänen lisäksi laitoksella työskentelee kymmenkunta tutkijaa. Lisäksi Landbruksakademins bibliotek Tukholmassa on keskittynyt maataloushistorialliseen kirjallisuuteen.

Maataloushistorian aikakausikirjoja kuten mm. *Zeitschrift für Agrargesichte und Agrarsoziologie* ja *The History of Agriculture* julkaistaan Saksassa ja Englannissa. Suomessa tällaista tieteellistä julkaisukanavaa ei ole lukuun ottamatta vuonna 2005 Loimaalle perustetun Sarka-maatalousmuseon kerran vuodessa julkaisemaa *Laari*-aikakauskirjaa. Museolla ei kuitenkaan ole suuria

resursseja maatalouden historian tutkimukseen, eikä se voi yksin olla siitä vastuussa.

Maataloushistorian tutkimuksen tarve kasvaa tulevaisuudessa

Kun maatalouden rooli yhteiskunnassa vähenee voi käydä niin kuin Ruotsissa: huomataan että vuosisatojen ajan maan tärkeimmän elinkeinon muodostanut ala painuu kokonaan unholaan, ellei sitä tutkita.

Tällä hetkellä maataloushistorian tutkijat ovat hajallaan Suomessa vailla yhdyssidettä. Maataloushistorian seura eli vuoteen 2013 asti. Dos. Silvo Hietanen oli sen ensimmäinen puheenjohtaja. Lyhyeksi jääneen elinkaarensa aikana seura ehti kuitenkin järjestää kaksi tärkeää seminaaria kartanokaudesta ja pienviljelijöistä.

Suomalainen maataloushistorian tutkimus on myös liiaksi painottunut rakenteita ja suuria yhteiskunnallisia muutoksia käsittelevään makrotutkimukseen unohtaen viljelijän, työntekijän. Yliopistoissa historian opiskelijat ovat paljolti kaupungin kasvatteja, ja heille ehdotetut maaseutuaiheet ovat tuntuneet usein vierailta.

Paikallishistoriassa maataloutta on muistettu viime aikoina muun muassa *Padasjoen historiassa*, joskin maatalouden kuvaukset paikallishistorioissa ovat usein pintapuolisia. Useimmiten ne ovat historiikinomaisia, ja niistä puuttuu juoni. Maataloutta sivuavia kyläkirjoja on tehty paljon. Ne ilmentävät innostusta historiaan ja kuvaavat yksityiskohtia, mutta tieteellisten tutkimusten tasoa ne eivät saavuta. Suomessa maatalouteen liittyvä museotoiminta on innokasta. Pieniä yksityisiä museoita on todella paljon, mutta alan tutkimusta ei synny samalla tavalla.

Maataloushistorian tilan parantaminen edellyttäisi maassamme professuurin perustamista alan tutkimuksen organisoimiseksi. Professori tutkimusryhmineen kokoaisi yhteen alan tutkijoita, yhdistyksiä sekä asiasta kiinnostuneita ja kartoitetaisi alan keskeiset aineistot. Ruotsissa agraarihistorian laitos on osa Taloustieteen laitosta ja tähän yhteyteen professuuri sopisi myös Suomessa. Taloustieteen laitos on Maatalous-metsätieteellisessä tiedekunnassa Viikissä.

Lähteet

- Grotenfelt, Gösta 1899. Det primitiva jordbrukets metoder i Finland under den historiska tiden. Helsingfors.
- Jutikkala, Eino. Suomen talonpojan historia. Porvoo 1942.
- Peltonen, Matti 1992. Talolliset ja torpparit. Vuosisadan vaihteen maatalouskysymys Suomessa. Helsinki.
- Simonen, Seppo 1964. Raivaajia ja rakentajia. Helsinki.
- Simonen, Seppo 1949. Lypsykarjatalousvaltainen tuotantojärjestelmä Suomessa. Helsinki.
- Simonen, Seppo 1948. Maatalouden historia. Porvoo.
- Simonen, Seppo 1945. Maatalouden vallankumous – maatalouspolitiikka ennen ja nyt. Porvoo.
- Soininen, Arvo M 1974. Vanha maataloutemme. Helsinki. Suomen maatalouden historia 1–3. Helsinki 2003–2004.
- Svenska jordbrukets historia 1–5. 1998–2003.
- Vihola, Teppo 1992. Leipäviljasta lypsykarjaan. Tuotantosuunnan muutos Suomessa 1870-luvulta ensimmäisen maailmansodan vuosiin. Helsinki.
- Viita, Pentti 2012. Suomen talonpoika 800–2010. Helsinki.
- Östman, Ann-Catrin 2000. Mjök och jord. om kvinnlighet, manlighet och arbete i ett österbottniskt jordbruksamhälle ca 1870–1940. Åbo.



I. K. Inha, Meijeri, sarjasta Suomen maatalous, 1899. Suomen valokuvataiteen museo.